

*

kres

*

februar
leto 1936
številka 2

»KRES«. Glasilo slovenskih fantov. Izhaja mesečno. Izdaja in tiska Misijska tiskarna, Groblje - Domžale (predstavnik Joško Godina, Groblje - Domžale.) Urejuje Ivan Martelanc. — Za uredništvo odgovarja Joško Godina, Groblje - Domžale.

ROKOPISI se pošiljajo na naslov: Ivan Martelanc, Ljubljana, Miklošičeva cesta 19.

UPRAVA: Misijska tiskarna, Groblje - Domžale. Čekovni račun: Misijska tiskarna (z značko »Kres«) štev. 15.730.

NAROČNINA: Din 20 (skupno Din 18).

BOJ ZA MATTERHORN

Po Haensel-u priredil E. K.

(Nadaljevanje.)

X.

Zgodaj zjutraj je došel Whymper z očetom in sinom Tanqualdjem v Zermatt. Brez pozdrava so se razšli že pri prvih vaških hišah.

Hišna vrata v »Monte Rosa« so bila odprta. Whymper se je v hotelski veži zaletel v Aleksandra Seilerja, ki je vso noč bedel in čakal.

Iz Zermatta so zasledovali vzpon. Po cele ure so se prepirali, do kam je dospela skupina, spet in spet so zamenjali odtrgane skale z možmi. Toda končno proti poldnevni ni bilo nobenega dvoma več, da se na Matterhornovi strehi premikajo ljudje. Sence so se ostro odražale od neba.

Tisti ljudje iz Zermatta, ki so bili priče tega dogodka, čeprav samo iz doline, so doživeli to kot omotičen dogodek. Najodličnejši Angleži so stiskali roke švicarskim kmetom. Seiler je odprl kleti in pustil, da je teklo vino in sekt.¹

Vedno znova so napijali Whymperja.

Medtem, ko je bilo v obednici vse v največjem veselju, se je nek fantič, ki je pomagal v kuhinji in je imel izredno bistre oči, skrivaj izmaknil in je sedaj brez sape in razburjen pritekel v dvorano: pravkar je zdrsel plaz z vrha Matterhorna na ledenik. Aleksander Seiler mu je prisolil zaušnico.

Vesela družba je s svojimi daljnogledi spet pričela zasledovati Matterhornovo steno. Toda v tej in naslednji uri niso opazili nobenega hribolazca. Opazovanje kuharjevega fanta je rodilo uspeh. Oči so se utrudile v opoldanskem zraku. Nemir in tesnoba sta se naselili v srcih. Toda nihče ni priznal sosedu, kaj misli.

Pozno popoldne so z daljnogledom zasledili skupino treh turistov že precej nizko v steni. Toda to vendar niso mogli biti Whymperjevi ljudje! Mogoče Italijani, ki so zgrešili pot! Mogoče je Whymper s svojimi ljudmi krenil preko južnega grebena v Breuil.

Mogoče...! Aleksander Seiler je bil nezaupen proti vsakemu »mogoče«.

¹ sekt (iz španskega vino seco), iz polsuhih vinskih jagod, vsebuje mnogo sladkorja in alkohola.

Vso noč so gorele luči v hotelu, med tem ko je bil ves Zermatt v temi. Oni tam gori morajo vendar imeti kakšno znamenje! Vse hotelsko osebje je poslal spat, tudi svojo ženo. On sam pa je nemirno hodil vso noč s ceste v klet in spet nazaj.

Ko je naslednjega jutra vstopil Whymper, mu je Aleksander Seiler nemo ponudil roko, nihče ni rekel besede. Seiler je šel za Whymperjem v njegovo sobo.

»Kaj se je zgodilo, mister Whymper?«

»Oa Tangwalderja sem privedel s seboj. In samega sebe.«

»Lord Douglas, Mister Hudson, Mr. Hadow — —,«

Whymper mu je trdno pogledal v oči in dejal čez nekaj hipov: »In Mihael Croz!« Potem se je obrnil.

Aleksander Seiler nocoj ni spal. Mesec na nebu se je skrila za temen oblak. Dolej je pogumno vzdržal, čeprav je slutil zlo, sedaj ko so bile njegove slutnje uresničene, je moža podrlo. Kot izpodsekano drevo. Kolena so mu klecala, težke, debele roke je pritiskal na obraz, ni mogel zadržati svetlih solz. Jokal je radi mrtvih, ki so bili njegovi prijatelji in gostje, jokal je radi svojega Zermatta. Tega si ni mogel misliti, da bo vprav ta dogodek obrnil pozornost vsega sveta na Zermatt. Človeško preprosto je čutil, da mu manjka premoči političnega igralca in prostaško računarstvo.

Whymper mu ni mogel pomagati. Njegove moči so bile izčrpane, padel je v posteljo in se pogreznil v težak spanec.

V zapuščini Quintina Sella so našli pismo, ki ga je tisto uro pisal profesor Giordano onstran Matterhorna v Favreovi gostilni:

Breuil, 15. julija ob sončnem vzhodu.

Ljubi Quintino! Včeraj je bil slab dan. Whymper je vendar zmagal proti nesrečnemu Carrelu.

Da je Whymper prišel v škrpce in poskusil vzpon iz Zermatta, sem ti že pisal. Mi vsi, posebno Carrel, smo bili prepričani, da je to povsem nemogoče; zato si nismo delali nikakih skrbi. Enajstega smo že delali v gori, ponoči od enajstega na dvanajestega in dvanajestega je bilo ostudno vneame; trinajestega se je preobrnilo.

Trinajestega smo podvzeli, hribolazci smatrajo ta dan za nesrečen.

Toda včeraj bi Carrel dosegel vrh, manjkalo mu je le še 150 do 200 m. Tedaj je približno ob dveh zagledal Whymperja zgoraj na vrhu.

Whymper bi lahko raznim švicarskim vodnikom obljubil celo premoženje, če ga spremljajo. Moral je imeti izredno srečo, da mu je uspelo. Trinajestega sem še naročil naj Carrela obvestijo o Whymperjevem odhodu; naj gre takoj na delo in naj ne zamudi nobene minute. Toda bilo je trinajestega, moje poročilo ga ni doseglo in razen tega je smatral Carrel, da je popolnoma nemogoče priti na vrh s severne strani.

»Ko sem jaz zagledal ljudi na Matterhornu in so vsi kričali, da so to naši, sem ti takoj pisal, da pridi. To je bila zmota.«

Ubogi Carrel je bil čisto potrta, ko je videl, da je premagan in da ga je Whymper prehitel. Odločil je vse nadaljnje delo in se vrnil z vso opremo in orodjem. Vpravljen je prišel. Pošiljam ti istočasno z novim slom tudi telegram, da ostani doma.

Saj vidiš: čeprav smo storili vso svojo dolžnost, vendar je to izgubljena bitka. Nikogar ni zadela bolj boleestno kot mene. Vendar moremo brazgotino zaceliti; če bi se iz naše strani sedaj takoj kdo povzpел. Potem bodo vsaj videli, da je tudi od tu mogoče. Carrel še vedno verjame v to. Surovo sem ga okregal, ker se je vrnil na vrat na nos s šatori, vrvmi in vso zalogo, ki so jo vendar tako težko nosili s seboj. Oprostil in izgovarjal se je s svojimi ljudmi, ki jim je srce ušlo v hlače, in potem se je bal, da ne bom hotel več plačevati.

Toda mi moramo vendar zasedati zgoraj našo zastavo, če ne bomo k vsej sramoti imeli še zaničevanje. Hotel sem takoj poslati novo skupino mož na pot, toda razen Carrela in še par drugih nima nihče poguma, da bi odšel. Če bi plačal še več, bi končno prišel še ta ali oni.

Vendar bom poskušal še naprej zbrati novo ekspedicijo. Če res ne bo šlo, se bom moral pač odpovedati. Ne morem pa občutiti velikega zadoščenja, da bi bil sam poleg. Carrel meni, da se mora naglo delati in ne morejo vlačiti s seboj začetenika, ki bi jih le ovirali.

Tako je! Včeraj je odmeval Valturnauche od petja zvonov in vriskanja; danes je prišlo bridko razočaranje. Carrel je obžalovanja vreden, tembolj ker nosi precej krivde. Jaz zase bom delal tako kot Terentinc Varo po bitki pri Cannae.«

MLADINA BREZMADEŽNI ŽENI

Zborna deklamacija — Lojze Jože Žabkar

Prvi pripovedovalec:

Sredi življenja smo sočni in zdravi.
Polni hotenja po novem in lepem in božjem
čakamo vedno pripravljeni.
Smeh se na naših obrazih igra
in prapor Marijin razkošno nad nami vihra!

Prvi zbor:

Mi smo Marijini fantje, Materi zvesti sinovi!
Kmečki sinovi, rojeni iz matere-žene.
Jasno načrtana pot je! Mi nismo nikoli blodili
kot toliko drugih za pot skozi slépost se nismo borili.
Materne naše so vero že z mlekom v duše dojile.
Materne naše moliti so nas že pred šolo učile.
Roke jim trudne čez čelo so merile križe nerodne,
za boljšo in lepšo bodočnost, skrbele za nas še negodne.

Prvi pripovedovalec:

V temi blodečim mi luči bogatih prinašamo.
Vsem, ki za bleskom hitijo varljivim, mi smo vodniki!
Ravna so pota, varni ob Materi-Ženi so naši koraki.
Duša je čista in sleherna misel je pesem pojoča.
Snovnosti tesne vezi smo že davno odločno zlomili.
Močnega sile v enotnost ljubezni in sprave smo tesno združili.

Prvi zbor:

Vso silnost naših mladih dni smo Ženi poklonili.
Da bi kot ogenj zanjo vsi brez nehanja goreli.
Vsa utripanja na sredi drobnega srca,
da bi kot morje pesem Ji brezkončno peli.

Prvi pripovedovalec:

Vsa naša čakanja in tihe naše vse napore,
da bi se v novo rast otroštva božjega ob Njej prelili.

Prvi zbor:

Vse svoje, kar smo, bomo in smo bili,
vse radi Materi najlepši bi za praznik sveti poklonili.
Da bi zavladal zemlji, stvarstvu iz nebeških dalj,
v srcih naših, v dušah naših, Sin Njen, véliki naš Kralj.

Drugi pripovedovalec:

Mi pa smo tujci, izgnani iz božje družine.
Nas so na cesti ljudje pozabili v asfaltu.
Čisto mladost pohodili brezvestni so v poznem večeru.
Mimo življenje je šlo in s sabo nas ni povabilo,
čeprav smo želeli in upali v sladko ljubezen Resnice.
O vi, ki ste polni hotenja, vi nas vodite na pot do Pravice!

Drugi zbor:

Rastli smo sami brez Matere, Cerkve in pesmi.
Polni hinavstva in grešnega čakanja v večnem nemiru.
Tujci smo bratom, kot kameni nemi smo sami na cesti.
Sami mi blodimo, iščemo, prosimo, hiram
in le za druge se mučimo, čakamo, umiramo.

Drugi pripovedovalec:

Dolgo blodili smo zmučeni v kalnem;
iskali smo póta, po dolgih smo tavanjih
končno le slutili onkraj vseh vzorov poslednjo resnico.
Šli smo za zvezdo in našli smo Ženo - Devico.
Težko smo dojmili čistost, težkó materinstvo.
Temnost slepote je mučila naša hotenja
in nismo se, revni, dorili do zadnje uganke življenja.

Drugi zbor:

Volja v nas je mogočna ob zvoku Marijine pesmi
kakor ogenj v upanju sladkem do Žene vzplamtela.
Zlomiti hočemo vse si ovire posvetnosti ozke vezi
in plániti z novimi silami novemu soncu nasproti.

Prvi pripovedovalec:

V nas je življenje! Pred nami je cesta odprta.
Nam se pridružite, z nami na delo v slogi in moči!
Dosti je tipanja, čakanja, prošenj in varanja.
Sanje o bratski enakosti onkraj, kjer Volga se toči
po širni planjavi Matjuške svete, nam so le sanje.
Mi hočemo resnega dela!
Mi hočemo svojih moči in hočemo zemljo domačo ljubiti.
Mi hočemo svetost družine! In gnilosti družbe
iztrebiti z ognjem in močno razgreto korajžo!

Prvi zbor:

V nas je življenje! Pred nami so mnoge uganke.
Mi smo zavihali svoje rokave in gremo na delo.
Dosti smo čakali! Zreli smo, polni hotenja
novih poletov in novega časa na sredi življenja.

Drugi pripovedovalec:

Mi hočemo tudi! Mi ljubimo zemljo domačo!
Mi hočemo Matere božje ljubezen tudi v družino domačo ponesti!
Mi hočemo rešiti vse, ki so padli na umazani cesti!
Mi hočemo rasti v nove pomladi in zarje!
Marija je Mati, Sin Njen naš Kristus in Kralj je!
Kristus naš brat je! Brat tudi Njemu Njen sin!

Vsi (oba pripovedovalca in oba zbora):

V nas je življenje! Pred nami so sonca vsa jasna!
V nas je zagorel grmade visoke razbeljeni plamen!
Vse smo sanjarstvo o čustvih slepivih zlomili.
Mi smo vseskozi junaki in bomo kot smo in smo bili.

Prvi pripovedovalec:

Kristus naš Kralj je, je vodja in steber ljubezni, pravice.

Drugi pripovedovalec:

Po Materi k Njemu, po Njega stopinjah k Očetu
do božjega čakanja čudno bogate Resnice.

Vsi (oba pripovedovalca in oba zbora):

Kdor ni za Njega in z nami, ni več
boritelj odkrit in življenjski!
Fant je pod praporom Njenim, za Njega,
za Cerkev, za narod slovenski!

IZ TUJINE

Francè Kunstelj

Mati!

Ko zadnjič sem Ti pisal,
da bodi brez skrbi
za mojo pot,
kako, da Tvoje ni srce
zavekalo na glas,
ko vendar golo laž
sem pljunil Ti v obraz?

Mati!

Dolge so ure, težki so dnevi,
strahotni večeri in grozne noči,
ki bruhajo življenja kri...

Mati!

Tok življenja me je zgrabil,
grom in blisk nad mano šviga,
v morju se razburkanem borim,
gorje, če v dno se potopim!

MRAK NAD VASJO

Povest. Spisal *Ivan Čampa*, Nadaljevanje

II. V JEČI.

Tiste dni so živeli ljudje v velikem pričakovanju. Kot môra jih je nekaj tlačilo k tlom, skoraj si niso upali misliti po svoje. Odkar se ni Marentov France vrnil od razprave, kamor so ga bili odpeljali nekega dne, je vsak čutil na sebi težke verige, ki ga uklepajo v nek čuden, tesen svet, v katerem ni še nikdo živel in se njegovega vzdušja niti najstarejši ljudje niso spominjali. Še med vojsko, ko so pokale bombe in granate tam za Javorniki, da je grmelo kot ob hudi uri iz dneva v dan, so se počutili bolj varne, kajti vedeli so, da jim bodo že prej povedali, da naj se izselijo, preden bo začelo treskati nad njihovimi glavami. V današnjih dneh pa človek prav zares ne ve, kje ga čaka bajonet. Vse je imelo ušesa: najožji kapovi za hišami, stene po sobah, trava ob cestah, vse, vse. Ljudje so bili obsojeni na molk, kdor je iztegnil jezik, je bil takoj v nevarnosti, da ga že naslednji trenutek uklenejo in odženo.

Potnike, ki so prihajali od bogve kod, so skrivaj vabili v hiše in oprezno vlačili iz njih, kaj se godi po svetu, a nihče ni vedel povedati pravega, vse je bilo zavito v neko skrivnost, ki je ni mogel nihče razumeti. Le to je vedel vsak, da tako ne more iti več naprej. Nekaj se mora zgoditi. Saj v takem ne morejo ljudje ne živeti ne umreti.

V najtrdnjših hišah je trkalo pomanjkanje na vrata, nikjer ni bilo moči zaslužiti beliča. Ko je bil nekda človek v zadregi, je stopil k Žagarju in mu prodal nekaj lesa, sosed ga je peljal na postajo in imela sta oba denar za silo. Včasih so dan na dan hodili po vaseh tujci, ki so kupovali živino za čez mejo. Človek je prodal, kupil par mršavih volov in jih znova zredil pa je bil denar pri hiši. Zdaj pa je živina pod nič, les ne gre nikamor, Žagarjeva tovarna stoji, ceste, kjer je bilo nekda polno voznikov, so puste in prazne. Tako daleč je prišlo, da so morali sosedje iz več hiš kupovati po eno škatlico vžigalic in soliti z rdečo soljo...

V teh dneh je vsakdo še z večjim hrepenenjem pričakoval pomladi. Saj je pomlad nekaj takšnega, da človeka vedno navdaja s tihim upanjem, čeprav je morda prepričan, da ne bo prinesla prav nič drugega kot malo sonca. Saj, sonca! Ko bi ljudje imeli vsaj sonce, da bi jih poživiljalo, a zdaj še tega ni in tako se je zdelo, da ga ne bo nikoli več, ker je morda utonilo tam za javorniškimi gozdovi, in da bo nad zemljo kar naprej tiščal mrak, siv, težak mrak...

Pa je pomlad le prišla, vendar ne taka, kot so jo ljudje pričakovali. Kar nenadoma je zginil s polja umazani sneg, pokazale so se po polju rjave lise zemlje, po blatnih cestah pa so se svetlikale v zaspanem soncu umazane luže tako lepo kot odbleski zlatih nad, ki bodo prinesle odrešenje in lepše dni...

Pa so se začeli prepeljavati od Peščenka doli po cesti zeleno oblečeni možje na blatnih kolesih in so obiskovali hiše. Skoraj pred slednjo so se ustavili, stopili so za nekaj trenutkov v hlev, v skedenj ali kamorkoli in so zapisovali: to in to bo prišlo na javno dražbo, da se plačajo zaostali davki.

In ta je moral dati telico iz hleva, oni junca, tretjemu, obrtniku, so pobrali orodje in tako je šlo od hiše do hiše...

France pa je medtem sedel doli v mestu v ječi.

Sprva se ni popolnoma natančno zavedal, kako je prav za prav prišel tja. Po dolgih dneh in nočeh, ki jih je prebedel v napetem premišljevanju, pa se mu je polagoma vse povrnilo v spomin.

Spomnil se je tistih besed, ki jih je govoril neko nedeljo popoldne v gostilni, potem Mrška, Čizemčka in orožnikov. Bolelo ga je pred sodnikom, ko so prečitali obtožnico, ki mu je očitala stvari, katerih sploh ni zagrešil ne tedaj ne kdaj prej.

Še hujša je bila ta bol radi tega, ker je vse to naredil prav za prav Čižemček, ki je bil odšel tistega dne po orožnike in je še pri obravnavi pričal proti njemu. On in Mršek sta bila najhujša, drugi so le pritrjevali na besede teh dveh. Sicer so ga njegovi fantje zagovarjali na vse mogoče načine pa ni nič pomagalo. Mršku in onim so verjeli brez prisege, njegovi fantje pa so morali priseči. In nazadnje, ko je bila vendar popolnoma dokazana njegova nedolžnost, je sodnik odločil, da je v bistvu vse tako, kot je prej izjavil gospod Mršek, in France je bil obsojen na dva meseca zapora radi žalitve državnih ustanov in hujskanja proti obstoječemu redu v državi...

In tako je sedel France že ves mesec med vlažnimi stenami temnega zapora in premišljal o vsem mogočem. Velika noč je minila brez njega. Do joka mu je bilo hudo, ker ni mogel nositi na veliko soboto s Škelarjevim in Pajkovim bandera v procesiji, česar se je vsako veliko noč najbolj veselil. Premišljal je, koga je gospod kaplan letoš odločil namesto njega. O, mnogo jih je, ki bi radi opravljali to častno službo! Pa je gospod najbrž odločil Gornikovega Toneta. France mu je privoščil, saj je tako dober fant ta Tone. Potem se je spomnil očeta in sestre, ki žalujeta za njim, ker ga imata rada in ga tako pogrešata pri delu. Bogve, če jima bo kdo pomagal dati tisti krompir pod zemljo? Ko bi jima vsaj Mišičev, ki je Francetu toliko dolžan od šivanja, hotel vsaj njivico zorati. In še na gospoda kaplana in na njegove fante je mislil France, ki so sedaj razpršeni kot čreda in se morajo paziti vsakega človeka. Pred oči mu je stopila postava gospoda župnika, ki ga je teža časov tako potrla, da ne more nič drugega več, kot samo moliti, moliti vse dni. Oh, ko bi mogel vsaj enkrat še videti vse te ljudi, jim reči tolažilno besedo in jim dati prijazen nasmeh, ki ga morda že toliko časa niso videli!

Pa je bil France sam tako potreben tolažbe, a ni bilo nikogar, ki bi mu jo prinesel. Večkrat mu je bilo do obupa, saj se mu je zdelo, da bo nekega dne umrl od žalosti v tem tesnem prostoru.

Nekega dne se je nenadoma spomnil Mrškove Tilči, te lepe, dobre deklice, ki je bila popolnoma drugačna kot njen oče. Tako mirna in blaga je bila videti. France jo je že dolgo poznal. Nekega dne, ko so se pripravljali za skušnjo še za časa Telovadnega društva, in je bila tudi ona zraven, mu je tako čudno prirasla k srcu, da je kar pozabiti ni mogel več. Prav nič ni skrivala, da ga je tudi ona rada videla. Saj je bil France lep fant, polnih lic in črnih, kratko pristriženih las, ki so bili tako nekam gosposki, da ni imel noben fant v vasi takšnih. Kadar se je zasmel, se mu je v ustih posvetil ob strani zlat zob, ki si ga je bil dal nekoč napraviti v mestu. Tudi to je bilo nekaj posebnega. In Tilči je bila gosposka, saj je bila v šolah in trgovčeva hči. Res, da se ni upal noben drug fant pogledati za njo, kakor samo on.

Le kaj neki dela zdaj Tilči? Že dobri dve leti je, odkar je bila šla od doma, da bi se v tujini še bolj izobrazila. Mar ve, da je France zdaj zaprt? Prav gotovo ji je hudo, saj je popolnoma drugačnega mišljenja kot njen oče. France je mislil, da bi mu bilo mnogo lažje prenašati to trpljenje, če bi bila Tilči ob njem. Pa je zdaj bogve kje in kdove, če se sploh še zmisli kdaj na Franceta...

In oče njen! Kdo bi si mislil, da je tak, za kakršnega se je skazal v zadnjem času. Saj je obiskoval vse prireditve, ki so jih imeli v društveni dvorani. France je mislil, da je dober človek, čeprav je drugega mišljenja. Pa se je tako zmotil!

Oh, in ta Rudolf Centa, ki mu je on, France, radi njegovega poklica in radi njegove majhne postave in dobrohotne nagajivosti vzdol ime Čižemček, ki se ga je nepričakovano hitro prijelo, kako kruto se je zmotil France tudi nad njim!

Ob misli na Čižemčka se je France zmeraj znova užalostil. Kdo bi mislil, da je ta fant, ki je bil videti tako mevžast, v resnici tako zloben. Koliko dobrega so mu naredili gospod kaplan, gospod župnik in on, France! In zdaj, ko je bil čas, da bi se tudi on postavil v bran vsem grdobijam, je obrnil hrbet in šel k onim,

samo zato, ker mu je Mršek obljubil, da mu bo izposloval od občine stanovanje v stari šoli, kjer je bila prej dvorana. Bogve, če bo med fanti še dosti takih Čižemčkov, ki bodo pustili, da jih bo obuval kdor jih bo hotel. Franceta je skrbelo, tako skrbelo.

Najrajši bi bil razkrečil železne mreže na oknu in skrivaj ušel v svobodo, samo da bi bodril in opominjal. Pa kaj, ko ni smel, ni mogel.

Nekega dne je nenadoma začutil, da brenči po sobi muha. Bogve, odkod je bila zašla v ta temni prostor. France jo je ogledoval, kako kroži po zraku in smilila se mu je reva, ko ni mogla ven in se je zastonj zaletavala v šipe na oknu. Vendar jo je bil kar nekako vesel, ker se mu je zdelo, da ni več sam, ko ima pri sebi neko živo bitje.

Muha je ostala v sobi dolgo dni in France se je kar bal, da ne bi ušla na hodnik, ko bo ječar odprl vrata in mu prinesel pičlo hrano. Nalašč je kanil vsak dan tja k oknu kapljico prežganke, da se je muha sladila ob njej. Saj se mu je tako priljubila!

Nekega dne pa je nenadoma zapazil, da muha nič več ne brenči. Le kje je? Mar je ušla? France je z veliko pazljivostjo pregledal vse kotičke in skrite prostorčke svoje celice, a muhe ni bilo in ni bilo. Znova je pretaknil vse, dokler jo ni zapazil v kotu, kjer se je bila zapletla v pajkovo mrežo in se je zastonj skušala izmotati. Razveselil se je je, kot se razveseli človek človeka, ki se čuti drugemu brata, ker deli z njim usodo. Prav tak je bil France kot ta muha v pajčevini. Kot povezan, da se še ganiti ni mogel v tej ozki celici. In tako je zdaj vsem, ki so navidez prosti in delajo na polju, v delavnicah, ali vendar jih nekaj drži, da se ne morejo in ne smejo sprostiti.

France je gledal in gledal muho. Nenadoma se je prikazal od nekod pajek, da je muha kar otrdela pred slutnjo skorajšnje smrti. Gotovo se ni prav nič zavedala, da ima na svoji strani močnega zaveznika, ki jo bo branil pred pajkovim žrelom. Niti malo se ji ni svetlikalo, da bo France zdaj iztegnil svoje prste in jo rešil smrtne mreže, iz katere je prav gotovo mislila, da ne pride nikdar in nikoli več.

Ob muhi se je France spomnil svoje usode. Tudi on sedi zdaj tukaj in ne pričakuje od nikoder pomoči pa se bodo kar nenadoma odprla vrata in se bo znašel v svetlem dnevu. Ljudem tam zunaj se godi prav tako. Prav nič ne mislijo, da bo morda kdaj boljše, morda so že popolnoma obupali, nad vsem in se vdali v usodo. Pa je vendar neke tajna moč, ki bo razbila okove in jih osvobodila, ko bo sila največja. France je trdno veroval, da je ta moč in da bo kmalu prišla. Morda ni imel še nikdar tako trdne vere v lepše dni kot ravno v tem trenutku. Zdaj je spoznal, da je vsaka, na pogled še tako slaba stvar, za nekaj dobra. Celo malenkostna muha, ki se človek jezi nad njo, kadar ga draži pri jedi, je bila zdaj potrebna, da je France prišel do tega spoznanja. Prav tako je tudi to grozno trpljenje, ki ga morajo zdaj čutiti vsi dobri in nedolžni ljudje, če ne celo potrebno, vsaj dobro, kajti marsikatero pleva bo odpihal veter, ki zdaj veje nad glavami, trpljenje mučnikov bo seme novih privržencev, dobri pa bodo postali še boljši, kot so bili in tako bodo preganjalcji dosegli ravno nasprotno od tega, kar pričakujejo. Vsega je nekoč konec, tudi njihove oblasti in trpljenja, v katero so vrgli nedolžne ljudi, bo.

V trpljenju se človek prečisti kakor zlato v ognju. France je verjel, da je to največje spoznanje, ki ga je kdaj dobil. Zdaj se mu je zdelo celo potrebno, da sedi tukaj. Ob teh mislih mu ni bilo prav nič več hudo, da je zaprt med te vlažne stene, ne, zdaj je hrepenel samo še po nečem: da bi bil kmalu prost in da bi povedal svojim ljudem tisto besedo, ki jo nekoč ni mogel, ker ni vedel zanjo, zdaj pa jo bo in brez strahu, čeprav ga še enkrat zapró.

V teh mislih je preživljal poslednje dni v celici, poslušal muho, ki je še vedno krožila pod stropom, in pobožno pričakoval svetlobe svobodnega dne...

ZA KULISAMI MEDNARODNE POLITIKE

Dr. Alojzij Kuhar

Dolgoletni predsednik angleške vlade Ramsay Mac Donald je l. 1919., ko je bil še neosporovani voditelj delavske stranke in najbolj strupeni govornik opozicije Nj. Veličanstva v angleški spodnji zbornici, približno tako-le naslikal bistvo mednarodne politike:

»Človeštvo je občinstvo, ki sedi v veliki gledališki dvorani sveta, kjer je moralo drago plačati svoje prostore. Vse luči v dvorani ugasnejo, da drug drugega ne vidijo, le na odru, na velikem odru pred njimi je vse ožarjeno. Tam nastopajo v sentimentalnih igrah nekateri izbrani, ki hlinijo žalost in veselje, ljubezen in sovraštvo, velike strasti, ki so gibala človeškega življenja. Da bi bile njihove besede, ki se jih nauče na pamet, še bolj naravne, da bi njihove kretnje izgledale še bolj pristne in iskrene, se našemijo v nalašč za to prirojene obleke ter si namažejo obraze s primernimi barvami, usta rdeče, da so bolj živa, oči črne, da so bolj strastne, tisti, ki nimajo las, jih dobe, tisti, ki jih imajo, jih pokrijejo z umetnimi goličavami. Okrog njih stoje na platno naslikane kulise, ki predstavljajo lažnjive pokrajine in umišljene sobe in dvorane. Pod njimi, pred njimi, za njimi in nad njimi ter od vseh strani pa se vsipljejo na nje snopi očarujoče luči, ki vsako kretnjo igralca še bolj poudarijo in vsako njegovo besedo še bolj poudčrtajo. Občinstvo, ki sedi v temi in gleda na oder, pa ploska in se navdušuje nad temi utvarami, o katerih ve, da niso resnične, a ga navzlic temu tako prevzamejo, da jim naposled verjame in pozabi, da niso igralci vse, marveč, da stoje zadaj za kulisami odra nevidne sile, ki kulise premikajo, ki luči spreminjajo, človeške glasove ojačujejo po potrebi, celo solze in jok posnemajo, ki so vsak trenutek pripravljene, da spremenijo obraz igralcev s čopičem novih barv in z novo lasuljo. *To je politika*, čigar zadnje poglavje je, da po blagajnah pobere denar, ki ga je občinstvo prineslo, da ž njim plača prevare...«

Nazorna podoba mednarodnega življenja, izražena v brutalnih besedah človeka, ki je nekoliko let pozneje sam igral na odru in so ga ožarjale bengalične luči tistih skritih mojstrov, ki človeško igro po svoje urejujejo tako, da jim občinstvo navdušeno pritruje.

Saj nam ni treba hoditi daleč nazaj v zgodovini. Koliko vzvišenih in plemenitih idej smo v mednarodni politiki slišali samo zadnjih 20 let! Kako krasno so zvenele in odmevale med vsemi človeškimi rodovi, izvijale iz človeških src krike navdušenja, vzbujale nove upe, ki so zopet sprožili nove požrtvovalnosti!

Kako krasno so vodilni državniki utemeljevali potrebo zadnje svetovne vojne! Za pravice malih narodov, se je takrat reklo, za osvoboditev zatiranih in izkoriščevanih, za prelepo pravico samoodločbe narodov, za človečanske pravice, za mednarodno pravičnost, za zaščito narodnih in verskih manjšin, za obnovo zgodovinskih meja, za vzvišene vrednote maternega je-

zika in domače kulture. Najbolj zgovorna usta so te ideale slikala v najlepših barvah, obsevale so jih najbolj očarujoče luči duhovite, na plemenite gone človeške duše prikrojene propagande žive in tiskane besede. In človeštvo je ploskalo, prsa so se mu v plemenitih upih bočila in v srcih so vstajali junaški sklepi o potrebah novih žrtev. Kako zapeljivo so državniki znali zagovarjati sklepe mirovne konference, ki da je izravnala sleherni krivico, utešila vsak klic po pravičnosti in slehernega obdarila po njegovih zaslugah! Tisoče modrih knjig je nastalo in v milijonih modrih člankov je načrtna propaganda znala to trditev naslikati pred človeštvom v barvah neovrgljive resnice. Občinstvo pa je ploskalo in nosilo nove žrtve za te ideale.

In kakšen vulkan upov in obljub je izbruhnila boljševiška revolucija! Spretni režiserji za kulisami so jo znali prikazati v tako omamljivih barvah, da občinstvo niti krvi ni videlo, ki je v črnih curkih tekla po odru, ker je bilo prepričano, da je tudi ta kri in še več, potrebna, da se izpelje do kraja revolucija, ki bo vse uredila, vse utešila, vse gorje izbrisala in povsod nasečila srečo in ugodje. Občinstvo je ploskalo kot obsedeno in čim več žrtev so od njega zahtevali, tem rajši jih je dajalo v svoji histerični veri, da bodo laži in utvare postale resnica. Isto lahko rečemo o fašizmu v Italiji in o narodnem socializmu v Nemčiji.

Italijansko-abesinska vojna je zopet obdana od samih oblakov najbolj plemenitih čustev. V imenu kulture in civilizacije, pravijo eni, da se prinese svoboda sužnjem in omika barbarom. V imenu revnih in zapostavljenih, ki stradajo, stisnjeni v pretesne meje, med tem ko božja narava drugod rodi toliko bogastva, ki neizkoriščano propada. V imenu narodne svobode, večnih vrednot narodne neodvisnosti in kulturne samobiti, odgovarjajo drugi, vmes pa se sliši sentimentalno brnenje odličnih velmož, ki ponavljajo svoje litanije o miru, sodelovanju narodov in zvestobi do človečanskih načel, zapisanih v evangeliju brezbožnikov, ki se imenuje pakt Zveze narodov. Občinstvo pa zopet ploska, čeprav sedi v popolni temi in sredi neznosnih gospodarskih stisk ter nosi v trumah svoje žrtve, da bi vsi ti ideali, ki jih raznaša in ubija v glave besna živa in tiskana propaganda, čim prej postali resnica.

Končno, kar se Evrope tiče, ali vsa ta povojna leta nismo slišali govoriti samo o miru, samo o sodelovanju, samo o najblažjih nagibih, ki usmerjajo srca in roke državnikov, ki vodijo usodo narodov? Vse, kar povedo, se nam vsem, ki smo občinstvo, zdi tako lepo, tako vzvišeno in živo resnično in novih žrtev vredno, da niti trenutka ne mislimo na igralce, ki so bili za kulisami našemljeni za svoje vloge in jih izza kulis obsevajo nam neznani interesi, da nam laž predstavijo, kot bi bila resnica.

Morda bi bilo prav, če bi tudi mi pogledali za kulise. Prav, če bi si ogledali nekaj tistih tajnih sil, ki daleč od nas in nevidno za nas površneže, hladno in brezsrčno vodijo igro na odru mednarodnega življenja ter odločajo o vojni in o miru, gnani od čisto drugih nagibov, kot si mi domišljujemo. V naslednjih člankih bomo vsaj poskusili odgrniti zaveso in pogledati

resnici v obraz. Ogledali si bomo igralce takšne, kot so v resničnem življenju. Njihovo igro pa bomo osvetlili z žarki naravne svetlobe, ki bo odkrila prava gibalna mednarodnih dogajanj. Mednarodna politika za to še ne bo izgubila svojega čara, samo nekaj iluzij nam bo vzela, kar bo nam samo v korist.

NAPREDEK IN ZNANJE V KMETIJSTVU

DRAGI TONE!

Kako se je v zadnjih 50 letih vse izpremenilo, ne samo v mestih ter industriji, ampak tudi na deželi, v kmetijstvu. Različna prometna sredstva so zblížala mesto in vas, meščane in kmete. Zabrisane so ne samo razlike med kmeti in meščani, saj na deželi ne opaziš več narodne noše, ampak zginovajo tudi šege in navade, ki so nekdanj vladale na kmetih. Napredek kaže svoja znamenja in sledove v sleherni kmečki vasi. Kdo je kdaj mislil, da bo mogoče iz najbolj oddaljene in samotne vasi telefonirati v bližnja mesta in naselja? Kdo si je kdaj predstavljal, da bo nevidna električna sila gnala slamoreznice po naših podih, žage na kmečkih dvoriščih, mlatilnice sredi polja itd.! Kaj bi rekli danes naši očetje, ki so svetili s trskami, ko bi videli v svoji samotni hribovski vasici električne luči, ki gore v hišah, po hlevih, na dvorišču? Kdo bi kdaj verjel, da bo na samotne pristave poštar vsak dan prinesel časopise in pisma? In kaj vse novega imamo danes v kmečkem obratu! Kaj vse je že znanost dosegla v izboljšavanju zemlje, da pomnoži zemeljske sadeže! Kakšen napredek opazamo v živinoreji! Kako razveseljivo sliko napredka nam nudijo razne kmetijske razstave, velesejmi!

Dragi Tone! Nastali so novi časi, ki nalagajo tako posameznikom kakor raznim poklicem in stanovom nove in večje dolžnosti. Še posebno važno nalogo pa ima danes kmet, da preskrbuje z živim prebivalstvom, ki narašča iz leta v leto, a obseg kmetovih njiv in število delovnih moči je večinoma vedno enako. Kmečka zemlja danes več rodi in lepše sadeže kot prej, saj ima kmet drugačne pripomočke; ima pa zato tudi višje izdatke. Pomisli samo na mezde dninarjev, na obrtnike, na izdatke za stroje, gnojila, na socialno zavarovalne dajatve, na davke! Bolj kot kdaj mora danes kmet biti dober računar, sicer bo kljub vsemu napredku prišel na boben. Kmet mora danes biti trgovec in česar sam ne more doseči, naj skuša doseči v organizaciji, v zadrugi. Sloga jači! Za kmeta pa še ni dovolj, da zna pisati in računati, temveč mora biti tudi strokovno izobražen; zato se mora danes kmet veliko učiti. Če hodiš poleti po poljih in vidiš, da pridelek ne kaže povsod enako, ne smeš misliti, da je tega kriva slaba lega ali pa zemlja; vedi, da leži vzrok tudi v površnosti, malomarnosti in neznanju kmetovem.

In še nekaj, dragi Tone! V svojem poklicu se mnogo giblješ v naravi. Glej, narava je kakor lepa in veličastna knjiga, ki jo je napisal vsemogočni in predobri Stvarnik. Čitanje iz te knjige nudi vsakemu človeku veliko užitka. Uči se opazovati delovanje narave, opazuj skrivnostna dogajanja in

porajanje življenja rastlin, ko rastejo, cvetejo, rodijo sadove in umirajo. Ali ne opaziš, kako je v naravi sleherno bitje navezano na drugo; kako je vse čudovito spojeno, kako je vse odvisno drugo od drugega; žival od rastline, rastlina od živali in človek, ki je krona stvarstva, od rastlin in živali, ki so zato ustvarjene, da mu služijo in koristijo.

Za izobrazbo se Ti nudi lepa priložnost. V vasi je prosvetno društvo, podružnica sadjarskega društva, zadruga. Vse te organizacije imajo namen izobraziti kmeta. Prirejajo strokovne tečaje in predavanja, imajo na razpolago knjige in strokovne časopise, dobivajo navodila in nasvete od nadrejenih edinic in oblasti, prirejajo zborovanja, poučne izlete itd. Tako podpirajo kmeta, da bi se strokovno izobrazil. Bodi vnet član takega društva, udeležuj se vseh predavanj, sestankov in zborovanj, čitaj knjige in strokovne časopise, ki so Ti v knjižnici na razpolago, pridno delaj v odsekih in krožkih. Ne zamudi nobene prilike, izkoristi vsako priložnost! Ne otepaj se novotarij, ne zametuj in ne podcenjuj pa starih izkušenj!

Kaj pomeni društvo za izobrazbo in napredek, če je človek količikaj resen in priden, sem videl zadnjič, ko sem obiskal nekega znanega posestnika.

Lepega jesenskega dne sem namreč obiskal kmeta, ki ima večje posestvo. Ljudje ga spoštujejo kot marljivega in zmožnega moža. Dovršil je kmetijsko šolo in si je mnogo prizadeval za umno kmetovanje. Njegovo posestvo nima ravno dobre lege, tudi zemlja ni bila najboljša, travniki pa so bili mokri. Toda mož si je na vso moč prizadeval, da bi izboljšal zemljo, čeprav je zato moral veliko žrtvovati. Baš ta obisk mi je pokazal, kaj se lahko doseže s pridnostjo in vztrajnostjo.

Potem, ko sva se spoznala in toplo pozdravila, me je malo pogostil, nato pa me je peljal najprej na skedenj in mi pokazal velike zaloge sena. Jaz sem se nad tem čudil in sem ga vprašal, odkod ima toliko sena, ko vendar letina za seno ni bila kaj prida. »To boš kmalu zvedel,« mi na kratko odvrne. Prišla sva v hlev. Tu je stalo 20 glav stare živine simondolske pasme, deloma mlekarice sicer pa plemenske živali. V drugi polovici hleva je stalo 15 glav mlade živine in 4 voli. Konje je imel v ločenem hlevu. Prišla sva na vrt, ki je obkrožal posestvo. Kako sem se šele tukaj začudil, ko sem zagledal lep sadovnjak, poln zdravega drevja. Popreje je bila ta zemlja neplodna. Toda prijatelj je svet prekopal, skopal jarke, osušil zemljo in zasadil sadno drevje, ki lepo rodi in mu vsako leto prinaša lepe denarje. Drevje je bilo sicer različnih toda izbranih vrst n. pr. Baumanova renata, bobovec i. dr. Vodo, ki odteka s travnika, je zajel večji ribnik, v katerem so plavali lepi krapi, težki nad 1 kg. V sadovnjaku stoji tudi čebelnjak z 20 panji. Tudi med mu je važen vir dohodkov, saj prodaja samo poleti nad 200 kg medu.

Prišla sva na njive in travnike. Mož mi je takole pripovedoval: »Seno s tehle travnikov je bilo slabo in kislo, ker je rastle na močvirnih tleh. Naredil sem si načrt za osuševanje in delal s svojimi ljudmi skozi 3 leta

VRNI SE ŠE TI!

Thaler Jože

Kot še nikdar poprej,
veter tuli izza vej.
V meni se je razdejal,
kot bi se nekaj razkopalo —
kaj, to dobro veš, dekle.

Zakaj ste se tako razbili,
bratje in sestre?
Zakaj tako se razdelili?
Kako se boste povrnilo?
O, draga, vrni se še ti,
ker srce, srce boli . . .!

POZNAL SEM JO

Thaler Jože

Poznal sem jo. Veselo
ko sinje nebo,
bilo njeno je oko.

Spoznal njene sem oči.
Na vasi med sestrami
bile zvezde so noči . . .

V njih je gorelo srce.
A vse je minulo, zvenelo
več nima zvetja za me.

PREDPOMLAD V MESTU

Vane Betkin

Spod nizkega neba, ki na ramé tišči,
vsak čas po licu kaplja drobna ti spolzi;
v zrcalu luž motno se žarnice blesté,
po spolzkem tlaku mračni potniki hité.
Tako se mi zdi, kot da bi te postave trudno
vso noč se opotekale v tišino čudno. —
Ko mimo stražnika po trgu tihem grem,
se zdim tako soroden tem ljudem!
Saj vsak brezdomec blodi zdaj zgubljen po cesti,
o kruhu belem sanja, v tihi boli plaka,
se v dve gubi drži, kot bi imel na vesti
vsega sveta pregrehe in pobožno čaka
pomladi, ko svetla ko dan bo misel vsaka . . .

z lopato in motiko na izvedbi tega načrta. Naredil sem en glavni jarek, ki je skoro 250 m dolg, $1\frac{1}{2}$ m širok in 80 cm globok. V tega sem napeljal stranske jarke. Tako so postajala tla vedno bolj suha. Čez kaki 2 leti sem položil drenažne cevi, tako sem že mogel travnik prevoziti s kosilnim strojem. Drenaža me je res precej stala, a danes se izplača. Košnja sena in otave je bila letos dobra in to poletje sem dobil z enega hektarja 60 centov sena. Februarja sem travnike pognojil s Tomasovo žlindro in kajnitom, drugo leto jih bom pa s hlevskim gnojem. Sedaj razumeš, odkod imam toliko sena.« Čudil sem se kmetovemu pripovedovanju. In polje? Njive so bile že zorane, kozolec pa je bil poln žita, okopavine so lepo kazale.

Vrnila sva se na dvorišče. Kmet mi je pokazal še svinjak. Imel je lepe živali angleške pasme in prav težkih špeharjev. V veliki moderni kur-nici je bilo 40 lepih štajerskih kokoši.

Pomudil sem se še malo pri družini, nato pa sem se odpravil proti domu. Preživel sem tako par ur, ki so mi mnogo koristile, kajti v tem kratkem času sem se mnogo naučil.

Dragi Tone! Kar je napravil ta razumni kmet, to bi mogli napraviti še premnogi naši kmetje. Posnemaj moža! Ne izgovarjaj se na današnje čudne čase. Veselje do učenja, do dela, vztrajnost, pridnost, varčnost so vendar lastnosti, ki jih mora imeti vsak kmet in teh vendar tudi slabi časi ne morejo ovirati. Učimo se vendar za življenje. Danes je tako, pa to stanje je izredno in se bo zboljšalo.

Moja pisma imajo prav ta namen, da Ti dajo pouk v prikupni obliki, da Te seznanijo z vprašanji Tvojega stanu. Bodi ponosen na svoj kmečki stan in prizadevaj si, da postaneš umen in izobražen kmet. Naj Ti bodo ta pisma dober prijatelj in v blagoslov!

Pozdravlja Te z Bog živi

Tvoj brat

Francé.

EDINOST MED SLOVANI

Dr. K. C.

Ruski letopisec Nestor nam je ohranil najstarejše domače vesti iz skupnega življenja vseh Slovanov. Po običaju letopiscev tudi on prične zgodovino Slovanov s stvarjenjem sveta, pove zgodbo o Noetu in njegovih sinovih Kamu, Semu in Jafetu ter od poslednjega izvaja tudi narod Slovanov. Ti zgodovinarji so namreč imeli namen, prikazati enotnost človeškega rodu, bratstvo vseh narodov. Nestor govori dalje tudi o razdelitvi enotnega slovanskega naroda v razne rodove, ki so se razšli daleč narazen. Med temi rodovi najdemo tudi ime Gorutan; tako naziva najstarejši ruski zgodovinar nas Slovence. Pri naštevanju vseh slovanskih rodov pa ne pozabi še posebej zatrjevati, da so vsi ti rodovi prav za prav ena celota, vsi so Slovani. Zato imenujejo nekateri Nestorji tudi prvega Panslavista — Vseslovana.

Ko nato Nestor piše rusko zgodovino, zopet s posebno ljubeznijo obstane pri tistem trenutku v zgodovini vzhodnih Slovanov, ko so razna plemena vzhodno od Karpatov tvorila neko zvezo pod vodstvom slovanskega rodu Dulebov. Pod udarci pastirskega naroda Obrov je ta slovanska zvezna država razpadla in nastale so neznosne razmere, ki o njih poroča Nestor, da ni bilo nikakega reda, da so nekdanji mogočni Slovani morali trpeti razna nasilja svojih sosedov Neslovanov. Nekako nerad, se zdi, poroča Nestor o poslanstvu Slovanov k normanskim Varjagom. To poslanstvo govori takóle: »Naša zemlja je velika in bogata, a reda v njej ni. Pridite in gospodujte nam! Prišli so trije bratje,« nadaljuje Nestor svoje poročilo, »Rusik, Sincus in Truvor in začeli vladati.«

S silo, oprti na močne bojne družine, so ti tujerodni knezi iz Ruzikovega rodu osnovali mogočno srednjeveško rusko državo s sedežem v Kievu, sprejeli okoli l. 1000. krščanstvo in ga razširili med Rusi, sedaj zopet enotnim narodom vzhodnih Slovanov. Veliki knez v Kievu je bil predstavitelj te edinosti.

Tuji, neslovanski zgodovinarji so iz tega dejstva hoteli dokazovati, da je značilna poteza v slovanskem značaju needinost in s tem tudi nezmožnost za tvorbo in ohranitev države. Nova raziskovanja vseh virov slovanske in posebej ruske zgodovine so to prav plašno trditev ovrgla. Pa naj si bo kakor že hoče, važno je dejstvo, da se je v nekem trenutku moralo edinstvo ruskih slovanskih rodov zopet postaviti s silo in zunanjo pomočjo.

Tudi nadaljna ruska zgodovina je zelo poučna. Kievská ruska država je hitro dosegla svoj vrhunec. Propad je povzročila notranja needinost. Uprava ogromnega ozemlja je zahtevala delitev, ki se je izvršila v glavnem na podlagi že obstoječe razdelitve slovanskega naroda v rodove. Vladarska rodbina se je razmnožila in njeni polnoletni moški člani so postali knezi posameznih rodov. Zavist, medsebojna tekma, boji med temi knezi razbijajo edinstvo. Posledica te needinosti je bil grozovit poraz ruske vojske ob rečici Kalka (1224) in nato 250 letno mongolsko vrhovno gospodstvo nad Rusi. Šele, ko moskovski knezi zadobe vodstvo vseh Rusov, zopet s silo, oprti celo na pomoč mongolskih vrhovnih gospodarjev, so Rusi edini in takoj se otresejo svojih tujih gospodarjev. Mogočna carska Rusija z visoko omiko, odločujoča v vseh važnih političnih vprašanjih v Vzhodni Evropi in soodločujoča tudi v ostali Evropi je plod te edinosti.

Tako bi lahko še nadalje zasledovali to nihanje ruske zgodovine med edinostjo in needinostjo, vzporedno z njima pa dobo moči in dobo onemoglosti ruskega naroda.

Slično je tudi pri Poljaki. Pri njih vidimo celo najbolj značilen zgled needinosti v zakonu, ki pravi, da more biti sklep državnega zbora soglasen, sicer ni veljaven. »Ne dovoljujem,« je mogel zaklicati v zboru vsak šlahčič, pa če je bil še tako »trde glave«, in najboljši predlog je propadel. Mogočna Poljska je propadla in postala plen grabežljivih sosedov kljub vsemu junaštvu posameznih poljskih odličnikov.

In še v novejšem času. Strankarska razcepljenost je pri Poljakih prišla celo tako daleč, da niso mogli za razne demokratske stranke (narodni demokrati, soc. demokrati, kršč. demokrati itd.) že več najti pridevnika in so avstrijski Poljaki imeli celo brezpridevniške demokrate. Trije Poljaki — 4 politične stranke, se je reklo.

Zgled needinosti so tudi razna plemena Zahodnih Slovanov, ki so prebivala zapadno od Poljakov tja čez Labo do Vezere v sedanji Nemčiji. Ne kulturne edinosti in enotnosti, to bi jim moglo prinesiti edinole krščanstvo, ki so se mu pa najtrdovratneje ustavljali, ne politične niso znali ustvariti. Prav junaški so bili njihovi boji s sosednimi Nemci, pa vedno brez edinosti, in zato brez uspeha. Tako so izginili ti naši severni bratje in utonili v nemškem morju. Slovanski grobovi ob Labi in Odri najglasneje kričijo in poživajo tudi danes v važnih zgodovinskih trenutkih k edinosti. Jasen pogled v bodočnost, zdrava kulturna usmerjenost, potem pa edinstvo in disciplina so skrivnosti političnih uspehov.

FANTJE, IGRAJMO!

Francè Kunstelj

Vstale so nove zarje, znanilke jasnih dni našega kulturnega dela. Dal Bog, da bi tudi mi, ki se čutimo rojene iz teh zarj, vstali, se umili in oblekli kakor za veliko nedeljo! Kajti novih moči bomo šli iskat, starih ne bomo obnavljali, ker jih je premalo, in še tiste, ki so, so za staro šaro.

Bratje, vstanite, ker dela se dan!

Dela bo veliko. Zdaj se tega še ne zavedamo, a ko bomo šele prijeli za plug, bomo zrli pred sabo trdo ledino. Pa nikar obupavati! Življenje teče, voda gre... smo slišali pri Sleherniku. Da, malo je časa, če se spustimo v tok življenja, zato pa tem krepkeje poprimimo s svežimi močmi za orodje, da bomo sekali, klestili, kovali in orali...

Pa še nekaj, fantje!

Nikar delati učenih obrazov, kot bi bili bogve kakšni modrijani, le mirno kri ohranite, veselje in prijazen smehljaj naj sevata iz vaših oči. Pokažite ljudem, da se nočete »nositi«, ampak, da ste z njimi eno!

Veste, kje zeva največja rana?

Naši prosvetni odri nimajo igerskih vodij, naši odri pogrešajo dobrih režiserjev. Z Jheringom vpijemo v novo dobo: »Hočem duha, ne obrata!« Mi bi rekli: hočemo misijonskih mož, ki bi znali vliti igravcem duha, ki oživlja, odstranili pa okorne stroje, ki ropčejo po naših odrih v maskah starodavne kuliserije. In sem pokličimo najprej zdravnika! Kje naj ga dobimo in kako bo zdravil?

Fantje! Mi mladi bomo tisti zdravniki! Kar ubijmo si v glavo, da smo samo in edini mi poklicani, da vršimo novo poslanstvo med našim ljudstvom, zlasti med svojimi igravci, ker jih pač sami najbolj poznamo.

Pa spet vas vidim, kako se umikate v ozadje, ko vam hočem samo par besed še povedati, nekaj glavnih smernic, ki bodo vodile vaše delo. Le korajža in dobra volja, pa bo šlo!

Ti si zato poklican in ti in morda tudi ti... Le nikar se mi ne skrivaj! Čutiš veselje do igranja, sam si že večkrat pokazal svoje zmožnosti na odru, saj so te morda kar javno proglasili za zvezdnika — ponosen si na to, — zanimal si se za naše liste,

ki so sicer borni, a vsebinsko jako dobri, — pomagal si g. kaplanu pri kulisah, pri luči, sceneriji, pri maskiranju, v garderobi itd., itd.

Ti, kaj če bi se lotil sam takega odgovornega dela, če bi olajšal trud drugim, če bi nastopil kot režiser? Če bi vzel iz domače knjižnice ali društvenega arhiva kako dramo, tragedijo ali komedijo, žaloigro ali veseloigro, sploh kako igro, kot pravimo, pa bi jo poskusil spraviti na oder? Le nikar se ne ustraši, samo poslušaj me!

V nedeljo hajdi v knjižnico in stakni kako igro, ki se ti zdi, da bo za oder primerna, ki ti ugaja ali o kateri si že kaj slišal — pod pazduho z njo, pa nikomur ne črhni niti besedice o tem, kaj boš delal! Postani samotar!

Delavnik je. Pod večer ne vidiš več delati v delavnici ali kjerkoli si že — sedi, če imaš čas, in se malo pripravi, razmišljaj: kaj, če bi mogel tole igro pripraviti jaz, ki se še nisem s takim nikoli postavil? Prižgi luč! Vzemi knjigo v roke. Zdaj pa najprej preberi igro do konca. Potem jo odloži in si skušaj v mislih na kratko povedati vsebino. Dobro! Zdaj že veš, zakaj gre. Ko imaš to sliko jasno pred sabo, odpri knjigo še enkrat in spet preberi, pri tem pa že pazi na posamezne dogodke, ki se ti zde važni, ki so pred tabo nekako oživel, pa si kratko zapiši na list — četudi ovojni papir. Končno pa izmed teh važnih dogodkov skušaj izbrati tistega, ki se ti zdi najvažnejši, ki te je takorekoč zagrabil, ki te je vsega pretresel, pa si malo zapiši, zakaj je najvažnejši, kje tiči tisti voz, ki drži, ki veže celo dejanje v zaokroženo celoto.

Pa že te slišim, kako godrnjaš, češ, kaj pa oder, kaj pa kulise, oprema, luč...

Fant moj! Počasi! Vse take skrbi ob stran za konec. Zdaj si že polovico storil. Polovico, pravim!

Greva na oder. Samo v mislih. Knjigo spet v roke. List in svinčnik. Beri še enkrat! Pri tem pa za vsak prizor posebej premisli, kako bi se vršil pred tabo tam na društvenem odru, ki ti je poznan kot domača kuhinja, a danes še bolj! Prestudiraj natančno, kje se dejanje vrši, v kakšni zvezi s prihodnjim, isto glede posameznih prizorov, glede oseb, od katere strani prihajajo na oder, kam stopijo, v kateri smeri se sučejo, kod odhajajo itd. Nariši si s črtami te smeri kretanja za prvo, drugo... dejanje...

Igra je šla preko odra — prva predkrstna predstava. Fant moj, le korajžno, saj gre!...

Še enkrat poženi, pa topot krepkeje! Napni možgane... Študiraj, razmišljaj, popravljal!

Danes, jutri, pojutrišnjem.

Vsak večer. Pa nikomur povedati!

Igro imaš že na odru — jedro uspeha si že izluščil. Zdaj pa še lupina: oblikovanje jezika. Kako ga oskrunjajo — nekateri! Režiser ga mora čistiti, piliti. Zdaj šele razodeni svoj načrt kakemu izkušencu, ki se ti zdi zanesljiv, pa ga vprašaj, kako bi bilo to in to bolj slovenski povedano itd. Vse delaj zelo previdno in stvarno. Dobro je, da se z njim pomeniš tudi o tem, kako si si igro ódrsko zamislil in režijsko porazdelil. Delo ti gre od rok. Še in še študiraj!

Drugi del: moj poklic do igravske družine.

Premisli, da boš vodja cele družine, da bo torej uspeh odvisen od tvojega nasterja in razmerja do igravcev. Nase sprejemaš vodstvo organizacije. Če nimaš zaupanja, si ga skušaj pridobiti. Opazuj vedenje igravcev, zasebno in javno, opazuj pa tudi sebe in potem šele grajaj druge, ko si sebe dodobra spoznal. Izobrazuj se v duhovnih lastnostih, kolikor se moreš, beri malo, pa tisto s premislekom. Če telesno, fizično zaostajaš za igravci, nič zato. Da jih le duhovno nadkriljuješ, kajti vsa današnja odrska umetnost gre v toku duhovne režije. Beri »Ljudski oder«, naše igravsko glasilo. Beri, delaj!...

Za danes samo to: poskusi! Fantje, igraymo, fantje, režiraymo! Bog blagoslovi naše delo!

ZAJOKALO JE

Francè Kunstelj

Sneženi metuljčki
so v nežnih oblekah
z nebes priskakljali
in materi zemlji
spet gorko odejo
za zimo so stkali.
Pritisnil je mráz.
Iz samote nekje
zajokalo je ...
»Mati, kje Tvoj je smehljaj?«
Moje srce
zajokalo je ...
»Mati, kje Tvoj je smehljaj?
Ne veš mar,
da zebe me,
ne veš mar,
da truden sem?«

ZAPOJ MI, BRAT

Francè Kunstelj

Zapoj mi, brat,
o svetem strahu,
ki ga čutil sem nekoč!
Zapoj mi brat,
o božjem miru,
ki ga ljubil sem nekoč!
Zapoj mi, brat,
še o ljubezni,
ki jo užival sem nekoč,
ko stopal sem —
niedolžen, čist —
od mize angelske!
Zapoj mi, brat,
da svete slišal bom glasove,
da zlate videl bom domove,
da duša moja romala
bo k Njemu,
ki je Pot, Resnica in Življenje!

NAČELOM PRVO MESTO

Kranjc Jože

Še nikoli se ni tako jasno in naravno pokazala velika, neprecenljiva vrednost delovanja naših društev med našim narodom kot zadnja leta! Vsa navlaka zunanosti se je morala odstraniti, ker so bila društva formalno razpuščena (njihov duh se ni mogel razpustiti!), vse pleve so bile od hudega orkana, ki je divjal, razpihane, in tako se je moralo jasno pokazati, kaj je od vsega ostalo dobrega, trdnega in načelom zvestega! Kakor ko mlatiči žito omlatijo in ga, zmešanega z zrnjem in plevami, zmečejo na kup v kot ter ga potem začno z vevnico čistiti! Ko ga mečejo iz kota v kot, se mora pokazati, koliko je dobrega zrnja in koliko je plev. Prav tako se je godilo v zadnjih letih pri nas! Kar je bilo slabih, nenačelnih, neznačajnih, so hitro popadali in se za *skledo leče prodajali*, tisti pa, ki so ostali načelom zvesti, trdno odločeni za svoja načela tudi *kaj žrtvovati*, pa so stali trdno, neomajno kakor hrast, *zvesti svoji veliki ideji skozi vse trpljenje, do konca — do zmage!*

Koliko raznovrstnih izgovorov so takrat imeli neznačajni odpadniki za svoj odpad: moram v to in to društvo, čeprav bi nikakor ne smel v njem sodelovati, moram, sicer lahko izgubim službo, moram na volišče proti prepričanju, moram »kadilo prižigati«, ker lahko delo izgubim, moram, ker se lahko temu in temu gospodu zamerim, moram, ker — ker — sam Bog ve, kaj lahko nad me pride, če tega in tega ne storim! Nič ni težko boriti se za slovenstvo, ko je to moderno, nič težko biti zvest načelom, kadar jih nihče ne preganja. Nič ni težko biti ves katoličan takrat, kadar je to združeno s častmi.

Kako smo bili ponosni na borce, ki so ostali zvesti, ki se niso strašili zaradi službe, zaradi ugodnosti, držati se svojega prepričanja in svojih načel, ki so v sreči in nesreči stali na braniku naših najdražjih svetinj: vere naših očetov in slovenske narodnosti! Sicer nam je bilo hudo pri srcu, ko so dolge vrste naših mož in fantov morale pred sodišča in v zapore, ko se je naša načelno trdna in zdrava inteligenca preganjala, ko so se jim jemale službe in dajale ovaduhom, ko so pravim narodnim voditeljem jemali prostost, pa smo bili vkljub temu tega tudi veseli nad zadržanjem teh naših narodnih mučenikov, ker so ostali zvesti svojemu ljudstvu, svoji veri, svojemu slovenskemu narodu, *ker so ostali zvesti svojim načelom, v svobodi in v zaporu, v sreči in nesreči!*

Iz tega vidimo, kako važna je bila načelna vzgoja naše mladine v bivših mladinskih organizacijah, koliko je vredna klena zavednost, ki so nam jo ucepile v srca naše organizacije! Vse podcenjevanje, vse kritiziranje, vse nerazpoloženje nekaterih ljudi napram tem organizacijam se je razpršilo v nič, ko je prišel čas, da so se pokazali pravi sadovi delovanja teh organizacij, ko so videli može in fante iz bivših naših društev, vedno v prvih vrstah in ki so takorekoč držali fronto, se bojevali in tudi *zmagali!* Zatorej nam more biti vsa trdoba in vse hudo zadnjih let le v dobro, da smo vsi spoznali, da je bilo vredno, da smo bili značajni in zavedni v svoji organizaciji, da je bil trud, doprinešen na oltar organizaciji, blagoslovljen, da je bil dobičkanosen in dobro naložen; spoznali smo, da je bilo vredno, da smo obstajali, pa da je še vredno in neobhodno potrebno, da še obstajamo, da se razmahnemo z vsemi mladimi silami!

Naše sedanje fantovske organizacije (ki seveda niso še popolne), predvidevajo predvsem dvoje: vzgojo telesa in vzgojo duha. Oboje je potrebno; nobenega ne smemo podcenjevati! Toda nekatere fante kar bolj zanima prvo, telovadba, pa podcenjujejo in omalovažujejo drugo, vzgojo duha! Toda to ni pravilno, kakor smo videli; oboje mora iti vzporedno, se mora združevati in drugo z drugim izpopolnjevati, ker le po tem bo »zdrav duh v zdravem telesu«! Telovadba je zelo važna za vzgojo mladega telesa, zelo je potrebna nam, fantom, treznost in varčnost, ki nam jo hoče naša organizacija ucepiti in čut zanjo vzgojiti, potrebna, zelo potrebna nam je vzgoja stanovske in narodne zavednosti, toda vzgoja pravih katoliških in narodnostnih načel nam je od vsega *najpotrebnejša*, zlasti še zato, ker živimo v tako težkih in razrvanih časih.

Z veseljem in z vsemi mladimi silami smo po letih prisilnega počitka poprijeli za delo v naših odsekih, ki je tako potrebno, da se čimprej zacelijo rane, ki so bile zadane zlasti mlajšim fantom, ki so v teh sedmih »suhih« letih doraščali, tavajoč, brez pravega vodila, ki bi jim ga nudila vzgoja v naših organizacijah; brez prave življenjske podlage, ki bi jo sicer v društvu dobili in ki ji pravimo *načela!* Vzgoja načel je najbolj važna in prva naloga naše organizacije, kajti *življenje brez načel ni vredno življenja* in le s pravo, trdno podlago pravih načel bomo mogli: *v trudu in znoju polnem radosti domu graditi slavo in čast!*

POSLEDNJI OTROK

Vane Betkin

Dobrih štirinajst dni potem, ko je Peter Ponikvar iz Dražice tretjič odšel v Ameriko, — prvič je bil tam še pred poroko — je v njegovi hiši zajokal sedmi otrok.

Ponikvar se je prav po otroško že dolgo prej veselil tega dogodka — saj je otročke tako ljubil, čeprav jih je imel že šestero, ki so bili tako različni kot stope v mlinu: najstarejšemu je bilo osemnajst let, najmlajši pa je komaj dobro shodil. Če so pa tako čudno prihajali na svet! Prva dva sta bila rojena drug za drugim, potem pa je odšel Ponikvar v Ameriko za zaslužkom in ni bilo celih šest let nič. Medtem pa ko je bil zadnjič doma, mu je žena podarila kar štiri nagajivčke: tri fantke in eno punčko.

»Samo to me skrbi, kako jih bova preživela toliko,« je včasih potožil ženi, ko je pitala najmlajšo.

»Bo že kako šlo z božjo pomočjo. Saj veš: kjer se nov otrok rodi, Bog precej nov hlebec kruha podari,« ga je potolažila žena in Peter je verjel, da je res tako.

Toda prihajali so zmeraj slabši časi in Ponikvarja je prav zares skrbelo, kako bo za naprej. Na vse zadnje je prišel do tega, da tako ne gre več, kajti če ima človek le borno hišico in nekaj krp zemlje, ne more preživljati cele kopice otrok, čeprav prva dva že služita za hlapce. Sprevidel je, da ne bo drugače, kakor da jo še tretjič mahne čez morje. — Ko je bil na potu sedmi otrok, je res začel iskati pravic za izselitev in posrečilo se mu je, da jih je dobil.

Razveselil se je, vendar je bila njegova žalost toliko večja, ko je dobil s konzulata obvestilo, da odhaja parnik že čez štirinajst dni. In odpraviti se je moral, čeprav nerad. Neizrečeno rad bi bil pri rojstvu sedmega otroka, a če mu ni bilo dano, mu ni bilo. Vdal se je v usodo in se s solznimi očmi poslovil od žene, ki se ji je zrcalil v očeh nek čuden strah pred bližajočim se dogodkom. Ponikvarju se je zdelo, da bi bil odhajal polovico laže, če bi ne bil pri ženi opazil tega strahu. Vendar je trdno zaupal v božjo pomoč in verjel, da ne bo nič hudega.

»Veš, če bo fantek, ga krstite Stanko, če bo punčka, naj bo pa Nadica.« To je bilo poslednje naročilo, skoraj prošnja, ki ga je dal ženi tisto jutro, ko je odhajal.

In žena mu je obljubila, da bo storila tako. —

Že v Håvre, kjer je Peter Ponikvar čakal na parnik in imel še zadnje sitnosti glede listin, pa je dobil od doma veselo sporočilo, da je Nadica že prišla na svet in da se je vse srečno izteklo.

Ponikvar je bil tako vesel tega sporočila, da je kar z nekim zadovoljstvom odhajal v daljno deželo, ki mu je bila skoraj tako domača kakor rojstna vas. Sklenil je napeti vse moči in se prikopati do čim večjega zaslužka, samo da bi mogel čim prej domov. S tako ljubeznijo je spraševal ženo v svojih okornih pismih po otrocih, posebno po Nadici, ki jo je tako ljubil, čeprav je ni še nikdar videl! In žena mu je sporočala, kako so otroci pridni, kako jo kar naprej sprašujejo, kdaj bo prišel očka in kako Nadica raste vedno bolj in je že celo deklé... Ta pisma so budila Ponikvarju vedno večje hrepenenje po domu in nekega dne — dobra štiri leta potem, ko je zapustil družino — ga je prijelo nekaj čudnega, nekaj takega kakor lastavico pomladi, da nič več ni mogel vzdržati in se je odločil, da pojde domov, čeprav si ni bil denarno še toliko pomogel kot onkrat...

*

»Očka bo prišel danes, očka, slišiš, Nadica!« so dopovedovali bratci in sestra Nadici tisto popoldne, ko so se prekopicovali in kotalili med kopico drugih otrok po Matjaževem bregu za vasjo in pričakovali autobusa, s katerim naj bi prišel Ponikvarjev oče.

Pa autobusa kar ni hotelo biti in otroci so bili vedno bolj razposajeni od ne-
strpnosti.

»Glej, tam po cesti se bo pripeljal očka, Nadica!« je kazal najmlajši bratec
Lojze, ki je bil najbolj živ.

Očka? Nadica prav za prav ni vedela, kaj je to očka, vendar so ji žarele oči od
pričakovanja. Prepričana je bila, da bo gotovo nekaj lepega, zato je bila vsa ža-
reča od veselja.

Ko je videla druge otroke, kako so se kotalili po strmem bregu proti cesti, se je
še sama zvila v klopčič in se kot žoga valila v dolino. Lepo se ji je zdelo, ko je
vstala in je vse okrog nje plesalo, zato se je poganjala vedno znova. Ko so se vsi
privalili k cesti, je nastala tam cela živa kopica; to je bilo veselja, ko so se preko-
picovali drug čez drugega! Polagoma so kar pozabili na avtomobil.

Nenadoma je za ovinkom zatrobilo: Pipiiii!

»Avto, avto!« so zakričali otroci in se vsuli po cesti proti vasi. Nadica je
tekla na vso moč.

Pri Bogcu pod vasjo, kjer je bila zbrana že cela gruča ljudi, ki so pričakovali
Ponikvarja, so se otroci ustavili. Nadica je zagledala mamo in je stekla k njej.

V naslednjem trenutku se je že ustavil avto, ki je imel na strehi velike kov-
čege: Ponikvar je bil doma.

Ko je izstopil iz avta, je zletel naravnost k ženi in ji vzel iz rok otroka:

»Nadica!«

V tem vzkliku je bilo toliko ljubezni, da ni mogoče izraziti. Vse trpljenje in
trud, ki ga je moral prenašati v tujini, se je na mah razgubilo ob pogledu na ljub-
ljeno Nadico in Ponikvarju se je zdelo, da je njegova sreča, ki jo ima v otrocih,
tako velika in lepa...

KATOLIČANI PO DRUGIH DEŽELAH

Proti zlorabi katoliške firme. Pravna komisija poljskega episkopata je preiskala vse, kar na Poljskem nosi katoliško firmo, da se prepriča, če jo tudi po pravici nosi. To je, če v dotičnih organizacijah, ustanovah vlada tudi katoliški duh. Prišla je do zaključka, da se marsikaj imenuje katoliško, kar ni vredno tega častnega imena, ker je po duhu bolj protikatoliško kot katoliško. Na podlagi te ugotovitve so škofje sklenili, da poslej ne sme nobena organizacija, društvo, ustanova ali kakor koli se že imenuje, privzeti naslova katoliška, če ni dotični krajevni škof tega dovolil. Taka preiskava bi bila še marsikje potrebna.

Kljub preganjanju odločni. V zvezni državi Meksiko je morala država zapreti 20 državnih šol, ker so otrokom starši prepo-vedali obiskovati šolo, kjer se poučuje po boljševiškem učnem in vzgojnem načrtu. Starši so se na ta način odzvali pastirskemu pismu mehiških škofov, s katerim so škofje staršem zabranili, da bi otroke pošiljali v protikrščanske šole. Starši imajo pač tovrstne dolžnosti in pravice.

Spregledujejo. V Budimpešti je v učilnicah univerze zopet izobešen križ. Pred 15. leti je tedanja framazonska vlada odstranila križ iz vseh šolskih sob, a namesto križa je učeči se mladini kot ideal postavila ljudski razum. Ko je pa madžarska vlada videla, da ta ljudski razum le v vedno večjem številu moški in ženski mladini potiska revolver v roke, s katerim se ubija, se je zdramila in zopet dala križu zadoščenje, mladini pa najvišji ideal, znamenje borbe in končne zmage. Na tehnični visoki šoli in na univerzi so se na dan, ko se je križ zopet izobesil na častno mesto, vršile velike svečanosti. Pri svečanostih so sodelovali dijaki in profesorji, katoličani in nekatoličani.

Poljski katoliški dijaki so imeli od 15. do 21. decembra XIV. »Socialni teden« v Krakovu. Razpravam je predsedoval kardinal Avgust Hlond. Namennjen je bil predvsem katoliškim akademikom. — Odlični znanstveniki in strokovnjaki so imeli okrog 20 predavanj, v katerih so obravnavali zlasti problem dela.

Ven z njimi. List strassburške škofije prinaša med drugimi tudi tole zanimivost: »Komunistične organizacije v naši škofiji poskušajo zadnje čase, po navodilih iz Moskve, priti do tesnejših vezi z raznimi krščanskimi, posebno pa s katoliškimi organizacijami. Komunisti poskušajo z organizacijo enotne akcije, osobito politične in strokovne. Tajništvo škofije ima v rokah dokaze, da so komunistične strokovne organizacije dobile iz Moskve nalog, da poskušajo s krščanskimi, zlasti pa s katoliškimi

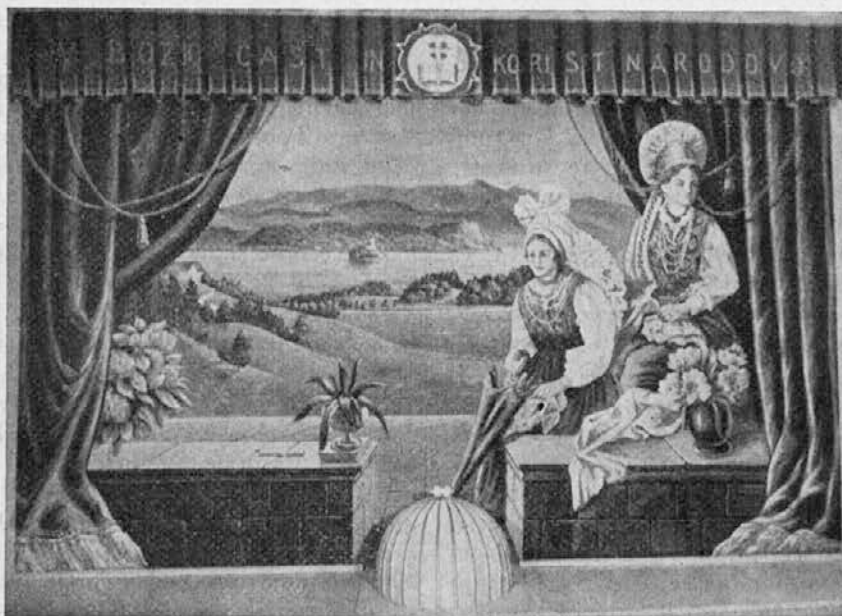
delavskimi strokovnimi organizacijami sodelovati pri organizaciji štrajkov itd. Opozarjajo se vsa katoliška društva te škofije, da odklonijo vsako sodelovanje s komunističnimi organizacijami, ker voditelji v Moskvi ne gredo za uveljavljanjem krščanske pravičnosti in ljubezni, ampak za tem, da iz delovnega naroda, vasi in mesta napravijo proletarsko vojsko vsemogočne države, odnosno tistih kapitalistov, ki bodo tej državi stali na čelu.«

MED SLOVENSKIMI FANTI

MORAVČE

Na praznik sv. Štefana so se zopet odprla vrata našega Ljudskega doma množici ljudstva, ki je vedno tako rada zahajala v dom, dokler mu niso oblastniki zaprli vrat in tako hoteli zatreti delovanje krščanske kulture. Pa prešli so časi, dom je stal zopet odprt, ljudstvo ga je napolnilo do zadnjega kotička in mnogo jih je moralo oditi, ker niso našli prostora. Začudili so se ljudje, ko so vstopili v dom, ves prenovljen jih je sprejel, dvorana preslikana, oder povečan, kulise nove, zastor krasno izdelan z lepo sliko Bleda — lepo delo slikarja Jerina — kot nevesta je dvorana sprejela po dolgem času svoje obiskovalce. Za slovesno

otvoritev, je zapel močan pevski zbor — čez 50 članov šteje — pesem Naša zvezda pod vodstvom g. prof. Bergant Mavricija, ob spremljevanju g. organista Capudra. Dekan Cegnar je v otvoritvenem govoru poudaril veselje, ki je zavladalo, ko so se nam odprla vrata za našo ljudsko prosveto in ugotovil, da prava kultura in inteligenca vlada le v delu za krščansko kulturo. Po govoru je zapel zbor sklepni zbor iz Premrlove Sončne pesmi sv. Frančiška. Nato so nam podali igralci prosvetnega društva Vombergerjevo: Vrnitev, ki je marsikaterega gledalca ganila in kateri so pazno sledili do konca. Ljudski dom nam bo spet dom umske omike in prave srčne kulture.

Ko je končal pismo, se je Giordano vrnil v vodniško sobo. V kotu je sedel Carrel s klobukom v rokah. Noč je prebil v skednju. Šele, ko se je zdanilo, je našel toliko poguma, da je obvestil Giordana. In sedaj je čepel tu ter ni bil zmožen, da bi se odločil za kaj, ali da bi se opustil. Izdal je Whymperja in zapravil Giordanov denar. Ničesar ni dosegel, sramota je stala zunaj na cesti in čakala nanj. Prezgodnje slave, ki so mu jo peli večerj, mu domači ne bodo mogli pozabiti.

Z Giordanom je prišel v sobo tudi abbé Gorret, ki se je vpravkar vrnil iz St. Vincenta, kamor je nesel zmagovalno poročilo. Da bi ne zamudil nobene vesele vesti o svojih prijateljih, se je vrnil še tisto noč. Sveža novica o nesreči ga je potisnila na klop poleg Carrela.

Abbé Gorret je imel težko, široko telo toda teža telesa mu je služila le za vztrajno ojačanje volje. Njegov mogočni nos, ki je stal nekoliko postrani in obrazu, je izdajal živahen značaj abbéjev. Strastne, črne oči so bile potisnjene globoko pod čelo. Ni bil nikoli učenjaški, ne zasranjan ali zaprt. Njegova življenska moč se je užgala ob krivičnem uporu. Njemu ni bilo mogoče lagati ali se mu zoparstavljati. Njegova volja do resnice se je izražala povsod pri njem.

Vzrastel je pri župniku Bore v Valtournanche-u, ki je sam zidal stolp na farni cerkvi. Gorret je dve leti pisal svoje naloge z enim samim orlovim peresom. To je bil dober in močan orel! Pisal pa je na apnenec, ki ga je sam poiskal, lomil in zgledil. Ko je bila ta kamenita tablica pokrita s pismenkami, jo je nanovo zgledil, če pa to ni šlo več, je moral biti za en dan oproščen šole, da je našel novo.

Skrušeni Carrel se je izpovedal Abbéju Gornetu. Povedal je, da se ni tako dolgo zadržal radi težkoč pri vzponu, ampak radi skušnjav hudiča z Becce in radi mezga, ki je nosil vino ter hrano. Če bi mu dali priliko, da bi spet vse popravil, da bo jutri opoldne že zgorej. Toda kdo bo vodil? On bo že mogel izvesti plezanje, toda z njim mora iti patron, ki jih bo držal na vajetih.

»Dobro,« je dejal Gorret, »mogoče je imel hudič z Becce svoje prste vmes. Torej bomo v božjem imenu potlačili hudobca ob tla in poizkusili še enkrat z vzponom.«

»Vi graste z nami, Abbé?«

»Da. Jaz bom izgnal hudiča.«

Poročilo, da bo Abbé šel s planinci, je povzročilo v Favreovi gostilni veliko veselje. Javila sta se J. Augustin Meynet in J. Baptiste Bich, dosedaj hlapca pri Favreu. Javila sta izkušena, vztrajna hribolazca, doma iz Valtournanchea in sta obiskovala šolo skupno s Carrelom. Profesor Giordano je poskusil še enkrat, da

bi ga vzeli s seboj. Toda ozadje, ki ga je Carrelu nudil abbé Gorret, ga je napravilo tako mogočnega, da je na kratko odbil Giordanovo prošnjo. Giordano pa je prosil, naj mu Carrel svojo odklonitev napiše. Hotel je rešiti svojo čast.

Carrel in ostali dolinci iz Valtournanchea so bili tako prizadeti v svoji časti, da so celo odklonili Giordanovo plačilo za stroške te skupine. To žrtev so hoteli sami doprinesiti. Abbé Gorret je to pojasnil in oni so uvideli, da ima prav.

Abbé je čital še eno mašo in potem so odrinili.

XI.

Whymper se je zbudil že v mraku. Okna so bila odprta. Nekje je zazvenela beseda, ki mu je udarila na uho. To ga je zbudilo iz spanja. Uđje so mu bili tudi ko deske; zbudil se je v bolečinah, kakor bi se bil rodil.

Pred hotelom so v gručah stali domačini in tujci. Razburjene besede so kakor iskre udarjale od enega k drugemu. Govorili so o velikem nezasišanem bogastvu, ki bi ga podedoval Hadow. Douglas, živahni lord, iz velike družine in čigar pesmice so se na pamet učile celo v nemških solah, je preminul v boju za gore. To je bilo grozotno, toda polno časti in slave.

Za nikomter pa niso prelili toliko solza kot za Hudsonom. Že dolga leta so ga vsi poznali. Whympera so častili, Hudsona ljubili. Bil je gost v njihovih hišah, pomagal jim je, če je plaz podsul govedo, tolažil je njihove bolnike, podpiral ubožce, in bil prijatelj vodnikom. Kakor svetnik je živel med njimi ta moč, ki je bil srečen v zraku na visokih gorah, človek, ki je bil tako blizu Boga, med njimi pa prost vseh skrbi in prepričan o dobroti stvarstva. Ni bil razvajen, še manj ko oni sami. Bil je dober in močan. Prvi je dosegel Monte Roso in Lyskamm. Vsi turisti v tej klasični dobi so v svojih gorah pozabili na stisko v dolini in na težo nižin. Planinci so ohranili temu možu globok, lep in čist spomin.

Komaj si je Aleksander Seiler toliko opomogel, da je zapustil Whymperjevo sobo, je dvignil ves Zermatt. Skupina vodnikov je takoj odrinila na Matterhornov ledenik. Niso dospeli prav do konca, vendar so videli ležeče ponesrečence. Toda bili so le trije in vendar se niso štirje vrnili. Od ust do ust je šla ta grozotna novica po vsem hotelu.

Radi vzgoje in življenjskega principa je Whymper preisljal izdajalsko šepetanje pri sosednjih mizah. Razumel je le besede, ki so bile namenjene njemu in določene zanj. Toda v tem trenutku, ko se je zbudil iz odrešilnega smrtnega spanja, je moral najprej vedeti, če je bila

grozotna slika, ki ga napolnjuje, resnica ali le sanje. Poslušal je za zavesami.

Toda poročila, ki jih je slišal od tam spodaj, so presegala zmožnost njegovega doumevanja. Ne samo to, da se je res zgodilo, kar je bilo v njegovem spominu: Douglas, Hadow, Hudson in Croz so bili izgubljeni. Še nekaj novega, grozotnega je slišal hkratu: samo tri telesa leže na ledeniku. Cetrtega ni tam. Kd o manjka? Kaj je z njim? Mogoče je ranjen nekje v gori? Čaka na pomoč — in nihče ne pride?

Veliki Whymper, ki se ni nikoli razburil, Whymper, ki so ga kot tujega boga spoštovali otroci in odrasli, občudovani Whymper je stal naenkrat med množico le napol obleden in jih pozival, naj gredo z njim na Matterhorn.

Odgovorili so, da bo že skoraj noč. Whymper je odvrnil, da imajo bakle.

»Povsod gremo — le proti Matterhornu ne!«

»Torej jutri, v prvem svitu!«

»Jutri je nedelja, k maši moramo!«

Whymper je hotel sam oditi k župniku. Toda še pravočasno so priveli Aleksandra Seilerja. Seiler ga je zadržal in obljubil, da bo sam šel k župniku. Če se bo dalo kaj doseči, bo mogel to storiti le on, ne pa Whymper, ki je župniku že dolgo trn v peti.

Aleksander Seiler se je vrnil ves pobit s poročilom, da gleda župnik v tem dogodku končno božjo sodbo nad tujimi protestanti. Vsakemu domačinu, ki ne bo jutri pri zgodnji maši, bo odrekel obhajilo.

Whymper je zagrebel roke krčevito v hlačne žepe, da je raztrgal podlogo:

»Torej bom šel sam!«

Medtem je njegov rojak, ki ga je Whymper pred nekaj dnevi obiskal v Valtournanche-u, ga negoval in mu mogoče rešil življenje, prišel preko Theodulskega prelaza po Whymperjevi sledi v Zermatt. V tem trenutku, ko je Whymper grozil, da bo sam odšel na ledenik, je posegel v razvoj dogodkov.

Približal se mu je. Ni ga poskušal spomniti na to, kdo da je, ni ga pozdravil, le preprosto je dejal:

»Tudi jaz sem duhovnik. Spremljal vas bom.«

Govorili so. In slednjič so se zbrali v Whymperjevi sobi: Reverend J. M' Cormick, Rev. J. Robertson, Rev. M. J. Phillpotts in njegov vodnik Franz Andermatten, ki je bil iz druge škofije. Neki drugi Anglež, ki je bil sam še začetnik je poslal Joseph-Maria in Aleksandra Locmatterja, oba iz Grindelwada. Sama sta prišla še Friedrich Payot in Jean Tairraz, vodnika iz Chamoix-a.

(Nadaljevanje.)

LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

L J U B L J A N A

MIKLOŠIČEVA CESTA 6 (v lastni palači)

OBRESTUJE HRANILNE VLOGE PO
NAJUDGODNEJŠI OBRESTNI MERI

NOVE VLOGE:

VSAK ČAS RAZPOLOŽLJIVE OBRESTUJE PO 3%

Domača slovenska zavarovalnica je **VZAJEMNA ZAVAROVALNICA**

v Ljubljani v lastni palači ob Miklošičevi
in Masarykovi cesti

SPREJEMA V ZAVAROVANJE:

1. Proti požaru: a) raznovrstne izdelane stavbe kakor tudi stavbe med časom gradbe; b) vse premično blago, mobilije, zvonove in enako; c) poljske pridelke, žito in krmo. — 2. Zvonove in steklo proti razpoki in prelomu. — 3. Vse vrste jamstva, nezgod in kaska. — 4. Sprejema v življenjskem oddelku zavarovanja na doživetje in smrt, otroške dote, dalje rentna in ljudska zavarovanja v vseh kombinacijah. — 5. V posebnem oddelku vodi posmrtninsko zavarovanje Karitas. — 6. Posreduje vsa ostala zavarovanja.

PODRUŽNICE IN GLAVNA ZASTOPSTVA:

Celje, Maribor, Zagreb, Split, Sarajevo, Beograd.

KRAJEVNI ZASTOPNIKI

v vseh večjih krajih v Jugoslaviji in vseh župnijah v Sloveniji. Proračuni in informacije brezplačno in brezobvezno.

NASLOV CENTRALE: LJUBLJANA — MIKLOŠIČEVA CESTA 19

Telefon 25-21 in 25.22.